

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Första kammaren.

Nr 28.

Onsdagen den 3 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar av vissa förskottsvis utgivna medel; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av ångpanneanläggningen vid Svea trängkärs kasernetablissemang i Örebro.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 42, angående försäljning av Livregementets grenadjärers och Livregementets husarers förutvarande övningsfält Sannahed.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den av herr *Kjellén* väckta motionen nr 74, angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning av frågan om den politiska rösträttens utveckling till röstplikt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens första tillfälliga utskotts nästlidne dag bordlagda utlåtanden nr 3 och 4 ävensom kammarens andra tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtanden nr 2—4.

Vid förnyad föredragning av lagutskottets den 26 och 27 nästlidne månad bordlagda utlåtande nr 8, i anledning av justitieombudsmannens framställning till riksdagen om åtgärder för åstadkommande av en mera tillförlitlig värdering av död mans bo, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets den 27 sistlidne februari och den 2 innevarande mars bordlagda utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående utgifter för kapitalökning i avseende å de till civildepartementet hörande affärsdrivande verken.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Ang. nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att *dels* till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar anvisa för år 1916 ett belopp av 3,233,700 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1915 av tillgängliga medel utanordna ett belopp av 460,000 kronor; *dels ock* medgiva, att i statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 januari 1915 omförmälda områden vid Höganäs övre och nedre stationer finge, efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, avyttras och de vid försäljningen influtna medel gottskrivas statens järnvägars fond för inköp av mark vid järnvägsstationer.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 19, hade herr *E. Lindblad* hemställt om sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att däri upptagna anslag för utvidgning av spårsystemen vid Simons- torps och Strångsjö stationer, tillsammans 55,500 kronor, skulle utgå. Vidare hade i en inom första kammaren väckt motion, nr 44, herr *Rosén* hemställt om sådan ändring av Kungl. Maj:ts förevarande framställning att anslag till ombyggnad av järnvägsbron över Öre älv skulle utgå med 300,000 kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 100,000 kronor. I en av herrar *Persson* i Norrköping och *Svensson* i Eskilstuna väckt motion nr 101 inom andra kammaren hade slutligen hemställts, att till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar måtte i enlighet med av järnvägsstyrelsen gjorda framställningar för år 1916 anvisas ett belopp av 4,099,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1915 av tillgängliga medel utanordna 800,000 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på återopade grunder hemställt, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts föreliggande framställning samt med avslag å dels herr Lindblads ovanberörda motion nr 19, dels herr Roséns omförmälda motion nr 44, i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, dels ock herrar *Persson* i Norrköping och *Svenssons* i Eskilstuna motion nr 101, för så vitt densamma beträffande anslag till nu ifrågavarande ändamål skilde sig från utskottets förslag måtte

a) till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens

trafikerade järnvägar anvisa för år 1916 ett belopp av 2,990,700 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1915 av tillgängliga medel utanordna ett belopp av 460,000 kronor,

b) medgiva, att i statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 januari 1915 omförmälda områden vid Höganäs övre och nedre stationer finge, efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, avyttras och de vid försäljningen influtna medel gottskrivas statens järnvägars fond för inköp av mark vid järnvägsstationer.

Ang. nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.
(Förta.)

Herr Rosén: Det är ett ganska egendomligt förhållande med det föreliggande förslaget om anläggning av en ny bro över Öre älv, vilken är avsedd att anläggas under loppet av två år. Kungl. Maj:t har för 1916 begärt 200,000 kronor mindre, än vad järnvägsstyrelsen äskat. Järnvägsstyrelsen har anfört, att denna bro i likhet med Forsmobron beräknats och konstruerats för en avsevärt mindre belastning än den, som numera lägges till grund för beräkning och konstruktion av brobyggnader vid statens järnvägar. Sålunda motsvarar bärförmågan hos brospannen och järnpelarna endast cirka 55 procent av nu gällande belastningar. Styrelsen säger vidare, att i konstruktivt hänseende är bron utbildad med en till ytterlighet driven sparsamhet i avseende på järnåtgången, så att exempelvis plåttjocklekar i viktiga bärande konstruktionsdelar endast uppgå till cirka 67 procent av de numera såsom minimum tillåtna. Inga förstärkningar av bron äro möjliga.

Statsrådet har förklarat sig inse, att en nybyggnad av bron är nödvändig, men har ansett, att anslagsbeloppet kan fördelas på flera år, än vad järnvägsstyrelsen föreslagit. Med anledning av denna nedprutning av de av järnvägsstyrelsen begärda 300,000 kronorna till 100,000 kronor väckte jag en motion, vari jag yrkade bifall till järnvägsstyrelsens förslag. Då inträffar det anmärkningsvärda, att statsutskottet infordrar yttrande från järnvägsstyrelsen, varvid utskottet erhållit en promemoria, som icke synes hava avgivits av järnvägsstyrelsen utan av en enskild person inom densamma, vari tages avstånd från järnvägsstyrelsens ursprungliga förslag. I denna promemoria talas det om, att om bron skulle byggas under loppet av två år, såsom järnvägsstyrelsen förut förklarat böra ske, skulle det kunna bliva fråga om en oekonomisk forcering av byggnadsarbetet. Detta ger mig anledning att något litet beröra en annan brobyggnad.

År 1904 inträffade en svår tågolycka i närheten av Nyåker, nära Öre älv, som gav mig anledning att besöka bl. a. Forsmobron, bron över Ängermanälven. Där fann jag, att en del nitar i bron voro försvunna, och att en del voro lösa. Detta påpekades offentligt med påföljd, att man genast skickade dit några verkstadsarbetare, som reparerade dessa brister, men då det samtidigt påpekades, att bron var mycket svag, förklarade först bandirektören, att bron var överstark, och sedan överdirektören, att det icke var annat än en »sensationshistoria». 1907 års stats-

Ang. nya byggnader och anläggningar vid statens trafikrade järnvägar.

(Forts.)

revisorerna synas emellertid icke ha haft samma uppfattning. Under en resa, som de då företogo till Norrland, hade de lagt märke till den ringa hastighet, varmed tåget passerade bron, och inforrade i anledning härav utredning från järnvägsstyrelsen rörande brons beskaffenhet. I denna utredning heter det bland annat, att under år 1905 förstärkningslokomotiv använts omkring 900 gånger, att dylika lokomotivförstärkningar nödvändiggjorts därav, att man icke kunnat använda starkare och tyngre lokomotiv och att om en ny bro hade uppförts, så att åtta-kopplade godslokomotiv kunnat där användas år 1905, så skulle under det året ha uppstått en besparing av icke mindre än 130,000 kronor enbart på maskinavdelningens konto. Det synes sålunda, som om det vore mera oekonomiskt att utgiva 130,000 kronor om året för lokomotivförstärkningar, som bliva onödiga, därest en nybyggnad kommer till stånd, än att bygga en ny bro. Det är att märka, att man fortfarande, trots den numera välbeställda ombyggnaden av Forsmobron, icke kan använda större lokomotivtyper på linjen Långsele-Vännäs, förrän bron över Öre älv blivit ombyggd. Jag förmodar, att det icke inträffade, när statsutskottets ärade ordförande m. fl. för någon tid sedan reste upp till övre Norrland, men det förekommer ibland, att man måste stanna med tåget, innan man kommer fram till bron, för att koppla av den ena maskinen och låta denna gå över bron, varefter den andra maskinen får komma efter med tåget. Då det är starka lutningar och skarpa kurvor å ömse sidor om bron, så förstår man, att detta måste vara en synnerlig oekonomisk anordning.

Nu säger järnvägsstyrelsen, att det icke föreligger någon fara för olyckshändelse, när man iakttagit den försiktighetsåtgärden att bestämma, att tåghastigheten över bron icke får uppgå till mer än 20 km. i timmen. Ja, samma bestämmelse gällde år 1904 på en närliggande bansträcka, då ett persontåg rullade utför banvallen och flera människoliv spilldes. Då gällde också den bestämmelsen, att tågen icke fingo gå med större hastighet än 20 km. i timmen på det stället, men det gick med större hastighet med nämnda olyckliga påföljd. Detta inträffade $\frac{1}{2}$ km. från bron över Öre älv i samma lutning. Jag tror knappast, att järnvägsstyrelsen kan vidtaga sådana försiktighetsmått, att dylika händelser kunna förebyggas.

Jag tror, att det är nödvändigt, att bron över Öre älv blir ombyggd snarast möjligt. Att ett sådant arbete kan utföras på den utav järnvägsstyrelsen ursprungligen angivna tiden, det förstår åtminstone den, som varit med om dylika byggnader.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till min motion.

Herr Swartz: Den föregående talaren har ju alldeles rätt i, att bron över Öre älv bör ombyggas. Järnvägsstyrelsen, Kungl. Maj:t och statsutskottet ha också uttalat detta så pass tydligt, som det gärna är möjligt.

Det är två skäl, som från motionärens sida äro anförda, för att en ny brobyggnad skall ske genast. Det ena är, att det är så oekonomiskt i avseende på driften att bibehålla en bro, som är av den beskaffenhet, att den måste trafikeras på ett annat sätt än vad som är möjligt i avseende på denna sträcka för övrigt i Norrland. Det är alldeles riktigt, att det är oekonomiskt att nödgas trafikera denna bro långsammare och med lättare lokomotiv än vad som eljest skulle vara fallet, om bron vore bärkraftigare. Det är emellertid icke absolut nödvändigt att för att göra denna driftsbesparing, man skall göra en kapitalutgift just nu vid en tidpunkt, då penningar för utgiften äro svara att åstadkomma. Det är ofta nog så här i världen, att man får avstå från en god affär, därför att man icke har penningar tillgängliga, och så ungefär är situationen med avseende på denna fråga. Det är de statsfinansiella synpunkterna, som gjort sig gällande, då Kungl. Maj:t prutat ned de av järnvägsstyrelsen begärda 300,000 kronorna till 100,000 kronor, och statsutskottet har funnit sig böra instämma däruti, så mycket hellre som man av uppgifter, som man nu inhämtat, funnit, att man icke kan vara på det klara med, att det icke kan gå lika fort att få bron färdig med de anslag, som det nu är fråga om, och med den anslagsfördelning, som därav skulle bliva följden, som med den ursprungligen tänkta anordningen. Enligt generaldirektörens vid statens järnvägar promemoria, som är bifogad betänkandet, framgår, att det är endast under särskilt gynnsamma väderleksförhållanden, som man med ett större anslag skulle kunna tänka på att få bron färdigt tidigare, än vad den i alla fall kan bli med det anslag, som här är föreslaget. Således tror jag att, om man ser denna fråga ur ekonomisk synpunkt, de statsfinansiella hänsynen under nuvarande omständigheter böra främst komma i betraktande, och dessa tala, som sagt, för ett bifall till K. M:ts av utskottet förordade förslag.

*Ang. nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.
(Forts.)*

Vad sedan beträffar trafiksäkerheten, så har generaldirektören i järnvägsstyrelsen alldeles tydligt förklarat, att det är icke någon som helst fara förenad med denna broskonstruktion. Han säger, att den svaga konstruktionen hos bron påfordrar vissa försiktighetsmått, men dessa äro vidtagna, och då utgör den icke någon fara för trafiksäkerheten.

Vad det beträffar, som här sagts, att bron är relativt svagare än modernare broar, så är det alldeles riktigt, men av de siffror, som här äro anförda, kan man icke draga den slutsats, som motionären nyss angav, ty med det sätt, som nu användes för att trafikera bron, är den lika säker som den nya bron med det sätt, varpå den skall trafikeras.

Nu erinrade den föregående talaren om något olyckligt tillfälle uppe i Norrland, som jag icke erinrar mig för tillfället, men vilken uppgift jag nog tror vara riktig, då en olycka inträffade, oaktat bestämmelser voro utgivna för trafiksäkerhetens skull. Ja, men där berodde ju olyckan på, att dessa bestämmelser icke följdes. Ja, om givna bestämmelser icke följas, inträffar naturligtvis åtskilligt, och

Ang. nya byggnader och anläggningar vid statens trafikrade järnvägar.
(Forts.)

det kan då inträffa även på en fullkomligt nybyggd sträcka. Det har vi nog varit med om på åtskilliga håll.

Jag kan för min del icke finna annat, än att det föreligger synnerligen goda skäl för att bifalla vad utskottet hemställt, och jag ber därför att få yrka bifall därtill.

Herr Rosén: Herr Swartz upplyste, att det är uteslutande statsfinansiella skäl, som dikterat utskottets förslag i föreliggande punkt. Jag vill då erinra om en annan punkt, som kommer litet längre fram, där utskottet ansett sig böra giva en miljon kronor mera, än vad Kungl. Maj:t begärt, nämligen till ett arbete nere i Malmö, ehuru det icke medför någon fara, om det anstår ett eller annat år.

Beträffande uppgiften att den olycka, jag erinrat om, härledde sig av, att bestämmelserna för trafiken icke blivit följda, så är det möjligt, att den är riktig, men det inträffar också emellanåt vid statens järnvägar och även vid enskilda järnvägar, att bromsinrättningarna kunna strejka, och jag tror icke, att järnvägsstyrelsens bestämmelser om viss maximihastighet har någon som helst inverkan vid sådana tillfällen. Jag skulle kunna nämna ett par sådana händelser.

Herr Lindblad, Ernst: Jag skall be att i förbigående få uttala min undran över, att när statsutskottet nu granskat och fäst sig vid Kungl. Maj:ts förslag om nybyggnad av banmästarstugan vid Kopparåsen och funnit kostnaden därför ganska hög, statsutskottet icke uttalat något bestämt ogillande av järnvägsstyrelsens sätt att bygga så — storartat, det må man väl säga. Jag undrar, om man icke kan fastslå, att det är att gå något för långt, när man för en banmästarstuga anslår en hyra av cirka 1,000 kronor. Byggnaden skall innefatta fyra rum, d. v. s. två rum och kök för själva bostaden samt dessutom ett rum till expeditiionslokal. Jag vet nu icke vad en banmästare har för expedition, så jag kan icke döma därom, men jag antager, att det är bara en utökning egentligen av hans bostadsförmåner. Jag vill emellertid påpeka, att statsrevisorerna på sina resor någonstades gjort den observationen, att man byggt något för stort, vilket medfört, att lokalerna voro svåra att få uppvärmda. När det här är en station närmast riksgränsen, så torde det vara skäl att överväga, om man icke genom att bygga för storartat måhända ej får folket att trivas där uppe.

Jag vill göra en jämförelse med förhållandena inom ett annat förvaltande verk. Om domänstyrelsen på samma sätt skulle tillgodose arbetarbefolkningens eller arrendatorernas bostadsbehov, skulle helt visst statens domäner icke lämna ett öre i inkomst. Där bygger man en statbyggnad för två familjer efter en fullkomligt modern typ för 4,000 kronor, och även i dessa byggnader finns möjlighet att på vinden inreda en lägenhet om rum och kök, om pretentionerna i framtiden skulle komma att

stiga. En arrendatorsbyggnad i mellersta Sverige för 7,000 kronor blir icke så dålig utan ganska tillfredsställande. Lägger man då till de 20 % mera, som man beräknar, att en byggnad i Norrland bör kräva, skulle kostnaden gå upp till 8,500 kronor, vilket i alla fall skulle bli 4,000 kronor billigare än kostnaden för den ifrågavarande byggnaden. Man kan väl icke här påstå, att det är transporter, som orsaka ökade kostnader. Ty jag kan icke tro att statens järnvägar lägga på transportkostnader, när det gäller att bygga för egen räkning. Jag tror verkligen, att statsutskottet här haft anledning att göra ett observation.

Ang. nya byggnader och anläggningar vid statens trafik-råde järnvägar.
(Forts.)

Om jag sedan övergår till det av mig väckta förslaget om uppskov tills vidare med utvidgning av spårsystemen vid Simonstorp och Strängsjö, får jag beklaga, att man under rådande statsfinansiella förhållanden icke velat gå med på ett sådant uppskov, oaktat det ju ännu är ovisst, hur statsregleringen kommer att se ut. Jag vill påminna om att vi för icke många dagar sedan hade att behandla en fråga från jordbruksutskottet rörande premiering av mindre jordbruk. Kungl. Maj:t hade ifrågasatt en besparing av 120,000 kronor, vilken besparing redan i år iakttagits, ty Kungl. Maj:t har på grund av riksdagens bemyndigande icke anordnat någon sådan premiering i år. Nu var det fråga om att även för nästkommande år göra samma besparing. Detta vann icke majoritet för sig inom utskottet, utan detta ville, att anslaget skulle utgå, men riksdagen beslutade efter långvarig debatt i andra kammaren att återremittera ärendet till utskottet för att se, huruvida man vid ett närmare uppgörande av staten icke skulle få tillfälle att tillgodose detta mycket behjärtansvärda ändamål. Vidare har statsutskottet själf vidtagit en prutning, i det att utskottet avstyrkt det av Kungl. Maj:t begärda anslaget, 56,000 kronor, för anläggning av en tågmötesplats vid Kortebo mellan Jönköping och närmaste station och ansett, att denna anläggning med allt skäl kan anstå. Hade man då tagit steget fullt ut och utom dessa 56,000 kronor även inbesparat de 55,000 kronor, som äro avsedda till ifrågavarande utvidgning av spårsystemen, hade man vunnit i det allra närmaste det belopp, varmed riksdagen här om dagen velat nedpruta anslaget för premiering av mindre jordbruk. Nu kanske man invänder, att det ena skall utgå av länemedel och det andra av anslagsmedel. Men detta förhållande spelar i denna stund en bra liten roll, ty vi veta alla, att vi icke ha någon utländsk länemarknad att tillgå, utan vi få hämta även lånta medel här hemma ur det svenska folkets fickor, och jag tror för min del, att den utgift, som går till premiering av mindre jordbruk, skulle giva — nationalekonomiskt sett — mycket högre ränta och enligt min bestämda mening visa sig mycket mer fruktbärande än vad dessa spårutvidgningsarbeten torde komma att göra. Hade man blott velat uppskjuta frågan till dess Järna—Norrköpingsbanan öppnats och kom-

Aug. nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.
(Forts.)

mit till full trafikförmåga om ett år eller något mer, skulle det helt visst ha visat sig, att denna spårutvidgning är alldeles onödig. Det är endast av denna anledning jag velat förordna ett uppskov av saken, ty i så fall hade säkert detta arbete kunnat helt och hållet besparas. Nu skall jag icke tillåta mig att mot ett enhälligt statsutskott framställa något yrkande, men jag har velat göra detta uttalande.

Herr Berglund, Fredrik: Herr talman! I likhet med den förste ärade talaren är också jag av den uppfattningen, att den nedprutning, som här skett, icke är riktig. Man brukar tala om missriktad sparsamhet, och icke annat än jag kan se föreligger här ett exempel på sådan. Då denna fråga behandlades inom avdelningen, förefanns det mycket starka sympatier för bifall till det förslag, som av järnvägsstyrelsen framställt, nämligen om ett anslag av 300,000 kronor för denna brobyggnad, vilken skulle slutföras inom två år. Herr Swartz har här framhållit, att det var av ekonomiska skäl, som man företagit denna prutning. Men jag vill påpeka, att man ifråga om byggande av kajen vid Örnköldsvik gjort en besparing på 187,000 kronor, vilket belopp jag anser, att det vore mycket förståndigare att använda för denna brobyggnad än till Malmö bangård. Säkert är trots allt, och det har även statsutskottets ordförande erkänt, att det medför en oerhörd förlust, att vi på en så dyrbar linje som den norrländska ha denna svaga punkt, som gör, att man icke kan framföra tågen med tillräckligt starka lokomotiv och således utnyttja det material man har. Man får gå med dubbla maskiner, vilka ej samtidigt få passera bron. Följden av att man på grund av brons ringa kapacitet måste gå med dessa svaga maskiner blir, att driften blir alldeles för dyrbar. Detta förstår man mycket väl, när, som järnvägsstyrelsen här påpekar, brons bärighet icke är mer än 55 % av den normala, och därtill kommer, att hållfastheten är så liten, att bärkraften hos brons järnkonstruktioner icke är mer än cirka 67 % av det som minimum tillåtna. Då kunna herrarna förstå dels den stora ekonomiska förlust, som härigenom vållas, och dels att det verkligen föreligger en fara genom bibehållandet av denna trafik. Enligt min uppfattning är det således alldeles nödvändigt, att man snarast bygger om bron. Nu säger man, att det icke medför någon fara, då man går med små lokomotiv. Ja, tacka för det, det förstår var och en, men inte är det ekonomiskt och förståndigt. Sparsamhet är verkligen en god sak, men om man placerar sparsamheten på orätt sätt, blir det just motsatsen till sparsamhet. Jag förstår mycket väl, att under de förhållanden, som nu råda, finns det ingen utsikt att få järnvägsstyrelsens förslag igenom, men för min del är jag övertygad om att det vore en av de bästa affärer vi kunde göra och från säkerhetssynpunkt alldeles nödvändigt, varför jag, herr talman, skall tillåta mig yrka bifall till järnvägsstyrelsens förslag, d. v. s. herr Rosens motion.

Herr Swartz: Ja, att det vore en god affär har redan erkänts, men frågan är bara, huruvida förhållandena äro sådana, att man *just nu* bör se till, att man gör en god affär, eller om man icke snarare får se till, att man kan använda de medel, som kunna användas, till dispositioner, som just under nuvarande omständigheter äro mera av behovet påkallade, än att man gör en affär, som i framtiden kommer att visa sig god.

Ang. nya byggnader och anläggningar vid statens trafikrade järnvägar.

(Forts.)

Här har påpekats av de båda herrar, som fört motsidans talan, att man på annat håll gjort besparingar, som skulle kunna användas här. Herr Rosén ansåg till och med, att man på annat håll icke gjort tillräckliga besparingar, därför att man föreslagit en ökning av anslaget till Malmö bangård. Ja, förhållandet är ju, att man så mycket som möjligt sökt hålla sig inom ramen av de av Kungl. Maj:t föreslagna utgifterna, men inom denna ram har man sett till, huruvida icke en omflyttning skulle äga rum, som på samma gång den tillgodosåge ett högst trängande behov ur trafiksynpunkt, också skulle kunna tillgodose ett annat behov, som just under nuvarande omständigheter är ganska beaktansvärt, nämligen behovet av ökade arbetstillfällen. Det är därför som statsutskottet, då det ansett sig kunna göra de inbesparingar i de av Kungl. Maj:t föreslagna utgifterna, som framgå av betänkandet, och som tillsammans uppgå till 529,000 kronor, har ansett sig kunna föreslå att 600,000 kronor borde i staten uppföras för anordningar vid Malmö bangård.

Jag kan måhända redan nu få litet belysa, varför vi ansett oss böra föreslå denna ändring. Vid Malmö bangård äro förhållandena sådana, att det är nödvändigt att så snart som möjligt söka åstadkomma en spårömläggning och utvidgning, som redan är beslutad. Till hinder härför ligger den nuvarande reparationsbyggnaden mitt inne i det blivande spårsystemet. Det är nödvändigt att flytta ut den och få en annan byggnad i stället för att kunna tillräckligt utnyttja spårområdet och verkställa utvidgningen av spårsystemet vid Malmö. Behovet av en sådan utvidgning har gjort sig mer än vanligt kännbart under de förhållanden, som nu äro. Det var den trafiktekniska synpunkten.

Dessutom har tillkommit, att man kunde bereda arbete för icke mindre än 250,000 kronor redan under år 1915. Det är detta som gjort, att man ansett sig kunna verkställa detta utbyte, och då man vägt de olika intressena mot varandra, har man funnit, att det var förståndigast att gå till väga på nu föreslaget sätt. Den ökning av 71,000 kronor, som därigenom uppkommit, hade det naturligtvis i och för sig varit angenämt att kunna undvika, men då hade vi fått pruta ytterligare, och det ansågo vi oss icke kunna. Därtill kom, att vi i alla fall genom beslut, som kamrarna fattat på hemställen av statsutskottet, åstadkommit en minskning av budgeten, som för närvarande uppgår till c:a 155,000 kronor, vadan budgeten i sin helhet ju icke blivit ökad. Jag tror, att då statsutskottet enhälligt har uppfattat situationen på det sättet, det är bra mycket förståndigare att följa statsutskottet här-

Ang. nya bygg- vidlag än att nu låta en känslöstämning, som jag nästan i viss
nader och an- mån skulle vilja kalla det, göra sig gällande med avseende på
läggningar vid bron över Öre älv och därigenom förrycka hela det system, som
statens trafik- av statsutskottet förordats.

rade järn-
vägar.

(Forts.)

Jag ber att fortfarande få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Berglund, Fredrik: Jag tror icke, att här föreligger en känslöstämning. Det är nog tvärt om så, att denna brobyggnadsfråga är så real, det gärna kan vara möjligt. Jag skall taga ett exempel. Jag har en kätting och vet, att i den kättingen finns en länk, som icke förmår draga mer än hälften. Är det icke en alldeles nödvändig sak att byta ut den? För varje dag, som går, medför det en stor ekonomisk förlust att ej kunna utnyttja materialen. Detta är icke någon känslöstämning, men det finns möjligen en känslöstämning, som kan vara nog så befogad. Herrarna förstå, att den personal, som dagligen skall åka över bron, måste känna till och iakttaga alla de försiktighetsåtgärder som äro föreskrivna; t. ex. att bron får passeras med högst 20 km. hastighet. Det är mycket svårt vid vissa tillfällen att behärska denna hastighet. Herr Rosén påminde om Nyåkersolyckan, som herrarna väl känna till. Personalen vet, att den icke får åka med mer än 20 km. hastighet, men det kan inträffa förhållanden, då den står maktlös. De veta, att bron är klen, och då är det helt naturligt, att man ofta icke ens vågar gå med den tyngd eller hastighet, bron verkligen kan bära. Detta är visserligen en känslöstämning, men vad jag framför allt här ser på, det är det reala i saken. Jag är alldeles övertygad om att de pengar, som läggas ned här, äro väl använda, och dessutom befrias vi från en osäkerhetskänsla, som är rätt så obehaglig.

Jag måste, herr talman, yrka bifall till herr Roséns motion.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren måtte bifalla herr Roséns motion nr 44 men i övrigt godkänna utskottets hemställan.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad utskottet hemställt i punkten 5 av sitt utlåtande nr 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter kammaren att med bifall till herr Roséns motion nr 44 i övrigt godkänna utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 37.

Ang. nya byggnader och anläggningar vid statens trafikrade järnvägar.
(Forts.)

Punkterna 6—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkten 25.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 27 nästlidne februari och den 2 innevarande mars bordlagda memorial nr 7, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i gällande bestämmelser om skyldighet att lämna uppgifter till ledning vid taxering.

Ifrågasatt gemensam omröstning rörande skyldighet att lämna uppgifter till ledning vid taxering.

I en inom andra kammaren av herr Johansson i Brånalt väckt motion, nr 113, hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta, bland annat, att alla de penningeinrättningar, som mottoge pengar av andra till förräntning, skulle varje år till vederbörande taxeringsnämnds ordförande insända uppgift om de räntebelopp, som kommit var och en insättare till godo under det sistförflutna året.

I sitt betänkande nr 4 hade bevillningsutskottet hemställt bland annat, att riksdagen, i anledning av nämnda motion, måtte besluta,

*ifrågasatt
gemensam om-
röstning rö-
rande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

att 15 § 4 mom. förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering skulle erhålla följande ändrade lydelse:

4 mom. För taxering eljest erforderlig uppgift skall, då begäran därom framställes, lämnas av vederbörande ämbetsverk eller inrättning; och äga härförutom ordförande i taxeringsnämnd och kronans ombud hos prövningsnämnd att taga del av sådana hos domare eller domstol förvarade handlingar, som i beskattningsavseende kunna tjäna till ledning, ävensom att av enskilda, verk eller bolag, i vilkas verksamhet ingår inlåning från allmänheten, på skriftlig anfordran erhålla uppgift angående viss skattskyldigs ränteinkomst.

Vid betänkandet fanns fogad en av herr *Ollas A. Ericsson m. fl.* avgiven reservation, däri, såvitt nu vore i fråga, yrkats avslag såväl å utskottets nyssnämnda hemställan som å motionen i ovan omförmälda del.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade, beträffande utskottets ovanberörda hemställan, riksdagens kamrar stannat i olika beslut, i det att första kammaren antagit det förslag, som innefattades i den vid betänkandet fogade reservationen, varemot andra kammaren bifallit utskottets hemställan.

Utskottet, som på anförda skäl funnit, att gemensam omröstning i förevarande fall borde äga rum, hade i sådant avseende i nu föredragna memorial föreslagit följande voteringsproposition:

Den som, i likhet med första kammaren, vill avslå såväl utskottets ifrågavarande hemställan som den i ämnet väckta motionen, i den del som nu är i fråga, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, beslutat, att 15 § 4 mom. förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering skall erhålla följande ändrade lydelse:

4 mom. För taxering eljest erforderlig uppgift skall, då begäran därom framställes, lämnas av vederbörande ämbetsverk eller inrättning; och äga härförutom ordförande i taxeringsnämnd och kronans ombud hos prövningsnämnd att taga del av sådana hos domare eller domstol förvarade handlingar, som i beskattningsavseende kunna tjäna till ledning, ävensom att av enskilda, verk eller bolag, i vilkas verksamhet ingår inlåning från allmänheten, på skriftlig anfordran erhålla uppgift angående viss skattskyldigs ränteinkomst.

Reservation hade avgivits av herr *Hammarström*, friherre *C. J. Beck-Friis*, samt herrar *Lyckholm*, *Knaust* och *Forssman*, vilka, under

uttalande av den uppfattning, att frågan icke vore av beskaffenhet att grundlagsenligt kunna göras till föremål för gemensam votering, förenat sig i yrkande, att utskottet måtte anmäla, att enligt utskottets åsikt frågan i följd av kamrarnas skiljaktiga beslut för denna riksdag förfallit.

*Ifråga om
gemensam om-
röstning rö-
rande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
taxering.*

(Forts.)

Herr Hammarström: Såsom av utskottets memorial framgår, har samma fråga, vari kamrarna nu stannat i olika beslut, varit före vid 1913 års riksdag, även då med resultat, att kammares beslut stod emot kammares. Utskottet framlade även då förslag till gemensam voteringsproposition, vilket förslag godkändes av andra kammaren. Första kammaren återigen anslöt sig till den uppfattning, som uttalats av åtskilliga reservanter inom utskottet, att gemensam votering i frågan icke borde äga rum. Situationen är nu alldeles densamma i år. Även nu har utskottet ansett, att gemensam votering bör äga rum och framlagt förslag till voteringsproposition, under det fem reservanter från denna kammare ha hävdad den uppfattning, till vilken första kammaren år 1913 anslöt sig. Utskottet har motive- rat sin ståndpunkt endast och allenast med hänvisning till de skäl, som anfördes av utskottet år 1913.

Det torde tillåtas mig såsom en av de nuvarande reservanterna att i korthet angiva de skäl, som varit för oss bestämmande, då vi icke kunnat ansluta oss till utskottets uppfattning.

Jag vill därvid förutskicka den anmärkningen, att grundlagens stadganden i fråga om när gemensam omröstning bör äga rum i frågor, som röra beivringen, måste anses i viss mån svävande och svårtydda, då det gäller att tillämpa dem på särskilda fall. Detta framgår nog också till fullo av vår riksdags- historia, när man granskar de fall, där sådana frågor varit föremål för kamrarnas överläggningar, och de vitt skilda meningar som där gjorts gällande. Emellertid torde man i tvivelaktiga fall böra fasthålla, att vårt statsskick velat inskränka de gemensamma voteringarna till att utgöra en nödfallsutväg för att åvägabringa samstämmighet mellan skilda kammarbeslut, där frågan är av beskaffenhet, att den icke bör få förfalla, utan där det är nödvändigt, att riksdagen kommer till ett positivt resultat. Fasthåller man vid denna utgångspunkt, tror jag, att man väl redan från början kan känna sig något tveksam, huruvida här föreligger ett fall, som bör avgöras genom gemensam votering, då det ju endast är fråga om att utrusta en beskattningsmyndighet med en befogenhet, som den hittills saknat, och som den hittills kunnat reda sig ganska bra förutan, och då härtill kommer, att det är fråga om ett fall, där det icke allenast gäller förhållandet mellan staten och den skattskyldige utan även är fråga om att ålägga tredje man en prestation endast och allenast för att skaffa staten ett kontrollmedel på de skattskyldiga.

Utskottet stöder sig nu dels på grundlagens ordalag och dels

*Ifrågasatt
gemensam om-
röstning rö-
rande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

på ett par föregående riksdagsbeslut, som enligt utskottets mening utgöra precedensfall i frågan.

Vad grundlagen beträffar, är det närmast 71 § regeringsformen, som utskottet hänvisar till, enligt vilken paragraf gemensam omröstning skall äga rum, när kamrarna stanna i olika beslut rörande grunderna för beviljning, sättet för dessa grunders tillämpning eller beviljningens fördelning till utgörande. Enligt utskottets mening skulle det här vara fråga om sättet för tillämpning av grunderna. Det resonemang utskottet för till bevisande härav tyckes, såvitt jag rätt fattat det, gå ut på att stadgandena om skyldighet att utgöra skatten i förhållande till inkomsten äro hänförliga till inkomstskattens grunder. Taxeringsföreskrifterna äro ett medel att bringa i tillämpning stadgandena om skattens uttagande i förhållande till inkomsten och äro därför hänförliga till vad som angår sättet för dessa grunders tillämpning, och som i taxeringsföreskrifterna ingå bland annat föreskrifter om uppgifter till ledning vid taxeringen, så avse även dessa bestämmelser sättet för grundernas tillämpning. Jag tror nu, att man kan ställa sig något tveksam till riktigheten av detta resonemang, enligt vilket man sätter likhetstecken mellan medel för att bringa beskattningsgrunderna i tillämpning och sättet för dessa grunders tillämpning, en tolkning, som för övrigt medför, att man skulle komma att i gemensam votering avgöra flertalet föreskrifter även i taxeringsförordningen, sålunda en mängd administrativa och detaljföreskrifter och, vad värre är, föreskrifter av det slag, som här är fråga, vilka på sätt jag förut antytt, beröra tredje mans rätt. Om utskottets uppfattning vore riktig, skulle väl för övrigt därav följa, att så viktiga bestämmelser i taxeringsförordningen som de, som röra självdeklarationen, själva underlaget för taxeringen, borde vara föremål för gemensam omröstning. Men vid det enda tillfälle, då denna fråga förelegat till bedömande i kamrarna, nämligen vid 1897 års riksdag, avvisade första kammaren bestämt den uppfattningen, att gemensam votering skulle äga rum i sådana fall.

Tyngdpunkten i utskottets bevisning skulle väl emellertid ligga i hänvisningen till konstitutionell praxis. De enda fall, till vilka utskottet kunnat hänvisa i sådant hänseende, förekommo vid 1872 och 1876 års riksdagar, men jag befarar, att vid en närmare granskning även dessa fall skola visa sig föga beviskraftiga, då det, såvitt jag förstår, måste bero på missuppfattning, att man här tror sig hava precedensfall till det fall, som nu är före. År 1872 hade beviljningsutskottet med anledning av väckt motion föreslagit den ändring i avseende på taxeringsorten för järnvägsbolag, att dessa icke som förut skulle taxeras. där rörelsen huvudsakligen bedrevs eller, eventuellt, där styrelsen hade sitt säte, utan i de särskilda orterna, där rörelsen drevs vid större eller mindre stationer. Under förutsättning av bifall till motionen i denna dess huvudsakliga del föreslogs även

— och detta helt naturligt som en följd därav, vilket följd-sammanhang också uttryckligen markerades i utskottsbetänkandet — att räkenskapsutdrag skulle av sådant bolag lämnas till taxeringen i de särskilda orterna. Utskottets hemställan bifölls av andra kammaren, men avslogs av första kammaren. Därefter hemställde utskottet om gemensam votering för att bringa till samstämmighet kamrarnas beslut i fråga om *beskattningsorten*. Det framgick nämligen redan av det memorial, vari utskottet framlade sitt förslag till voteringsproposition, att det var allenast denna fråga, som var föremål för meningsskiljaktigheten. I den reservation, som utskottets ordförande jämte åtskilliga andra ledamöter från första kammaren lät foga vid detta utskottets memorial, var det icke ens tal om annan meningsskiljaktighet än i avseende på beskattningsorten. Debatten i första kammaren visar även detta med full tydlighet, och det är alldeles naturligt, att första kammaren, i händelse andra kammarens beslut i huvudfrågan segrat i en gemensam votering, icke velat motsätta sig förslaget om att räkenskapsutdrag skulle lämnas i de orter, där taxeringen sålunda skulle ske, och omvänt hade det varit alldeles meningslöst om andra kammaren, därest första kammarens beslut segrat i huvudfrågan och följaktligen taxeringen fortfarande skolat ske på ett enda ställe, velat hålla på att uppgifter till taxeringen skulle lämnas på ett flertal orter. Det var således, om man ser rätt till frågans innebörd, beskattningsorten, som man voterade gemensamt om och ingenting annat. I överensstämmelse med utskottets memorial segrade den meningen, som ansåg, att gemensam votering borde äga rum, och samma förfarande har sedermera i likartat fall tillämpats år 1876, då det alltså var fråga allenast om en konsekvens av beslutet vid 1872 års riksdag.

Jag tror mig härmed ha visat, att utskottet icke lyckats finna bättre stöd för sin mening i konstitutionell praxis än i grundlagens egna ord, och då det vidare torde vara i enlighet med grundlagens anda och mening och även av praktiska skäl påkallat att icke obehörigt utvidga området för de gemensamma voteringsarna, tillåter jag mig, herr talman, hemställa, att första kammaren måtte vidbliva sin uppfattning från år 1913 och således förkasta den nu föredragna gemensamma voteringspropositionen.

Herr Bergström: Herr talman! Jag kommer till ett annat slut, än den ärade talare, som nyss haft ordet.

Uti den kortfattade reservation, som han jämte fyra andra av kammarens ledamöter avgivit, heter det helt kort, att denna fråga icke är av beskaffenhet att grundlagsenligt kunna göras till föremål för gemensam votering, och den ärade talaren har här i sitt anförande sökt hävda en mening, som flera gånger har hävdats i denna kammare, nämligen att allt som har karaktär av reglementarisk föreskrift icke bör gå till gemensam vote-

*Ifrågasatt
gemensam om-
röstning rör-
ande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
gemensam om-
röstning rö-
rande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

ring. Ja, alldeles samma uttryckssätt använde på sin tid en mångårig ordförande i bevillningsutskottet, herr Bennich, just i ett fall, där den föregående ärade talaren erkände, att anställande av gemensam votering var riktigt. Herr Hammarström erinrade, att år 1872 första kammaren efter åtskillig meningsstrid beslöt, att frågor rörande beskattningsorten skulle avgöras i gemensam votering. Herr Bennich återigen hävdade på sin tid under 1880-talet riksdag efter riksdag uti bevillningsutskottet liksom också uti kammaren, att dylika bestämmelser icke grundlagsenligt kunna gå till gemensam votering, förmenande att de till sin natur äro reglementariska föreskrifter. Redan vid 1876 års riksdag, då han första gången framförde denna mening, yttrade han: »Jag tror icke, att det är med grundlagens stadgande överensstämmande, att så beskaffade reglementariska föreskrifter som den ifrågavarande (rörande beskattningsort), vilken varken avser grunden för bevillningen, sättet för dess tillämpning eller dess fördelning, göras till föremål för gemensam votering.» Riksdag efter riksdag tillbakavisade första kammaren liksom andra kammaren denna mening, och jag vill fråga den ärade talaren: Är icke den fråga, som vi nu ha före, och om vilken bevillningsutskottet har föreslagit gemensam votering, av beslätad natur med denna fråga om beskattningsorten? Om vi se till saken, till kärnan i denna fråga, så gäller det ju här att avgöra, huruvida en ny bestämmelse i avseende på arten av de sakuppgifter, det material, som skall bilda underlaget för beskattningen, skall föras in i den gällande skatteförordningen. Det är detta som meningsstriden rör, och det är icke fråga om en reglementarisk föreskrift, som möjligen kunde bliva en följd av en dylik ny bestämmelse.

Det har inträffat många gånger inom riksdagen och bevillningsutskottet, att man i sammanhang med framläggandet av ett förslag till gemensam omröstning i en dylik fråga tillika har behandlat frågan om reglementariska föreskrifter, som skulle stå i samband med lösningen av den ena eller andra frågan, och det finnes, om man går till förhistorien i detta avseende, exempel på att riksdagen har voterat gemensamt både om huvudbestämmelser och om reglementariska föreskrifter. Men på senare tid har man vanligen använt en annan metod, nämligen den, att på samma gång, som bevillningsutskottet har framlagt förslag till gemensam omröstning i frågan, har utskottet, därest kamrarna ha stannat i olika, positiva beslut i huvudfrågan, tillika hemställt till kamrarna, att i händelse första kammarens mening segrar, så skall riksdagen besluta, att den reglementariska föreskriften skall ha den lydelsen, därest andra kammarens mening segrar vid den gemensamma omröstningen, skall återigen ett annat beslut fattas i avseende på den reglementariska föreskriftens lydelse, och vid fastställandet av den gemensamma omröstningspropositionen ha dessa alternativa beslut i förväg fastslagit av riksdagen. Så har man brukat gå tillväga med

avseende på de verkliga reglementariska föreskrifterna, och det är enligt mitt förmenande i avseende på dem och med hänsyn till önskvärdheten att undvika meningsskiljaktighet vid fattande av beslut, som bliva korollarier av den gemensamma omröstningen, en fullt riktig praxis, som man därvid slagit in på i senare tid inom bevillningsutskottet.

Nu skall jag tillåta mig erinra därom, att på det område, där det nu gäller att avgöra, huruvida gemensam omröstning bör äga rum eller icke, på detta och på närbesläktade områden har det visat sig, att man inom medkammaren, inom andra kammaren, ifrån den yttersta högern till den yttersta vänstern bestämt håller på, att det bör anställas gemensam omröstning. Det var åtskilliga strider mellan kamrarna, vari även jag i någon mån tagit del, under det första årtiondet av 1900-talet om denna sak. Åtskilliga ledamöter av andra kammaren, som nu flyttat över till första kammaren, hava tagit del i dessa strider och i andra kammaren bestämt ställt sig på dess ståndpunkt. Jag vill då fråga: är det skäl, att första kammaren på denna punkt bestämt och envist fasthåller vid sin mening? Jag kan, mina herrar, förstå, hurusom man, när man i början på 1900-talet införde inkomstskatten, ifrån denna kammars sida kunde vilja avstänga ifrån de gemensamma omröstningarna sådana huvudbestämmelser, som frågan om grunderna för inkomstskatten och den därmed sammanhängande progressionsskalan. Men när man då ville avstänga dem från gemensam omröstning, hade man ingen annan framkomlig väg än att försöka sätta grundlagens lås därför genom ändring av bestämmelserna om gemensam omröstning. Som herrarna veta, lyckades man icke komma fram på den vägen. Då frågar jag: sedan man icke på detta stora område har lyckats däri, kan det då vara skäl att på detta ringa område, varom nu är fråga, söka åstadkomma ett sådant stängsel med en så utomordentligt bräcklig pinne, som ett avslag nu i dag liksom år 1913 på bevillningsutskottets förslag till gemensam omröstning skulle vara? Första kammaren har äldre traditioner i detta fall, traditionerna från 1870-talet, då det gällde att i praktiken genomföra detta institut, det nyskapade gemensamma omröstningsinstitutet, då, det vågar jag påstå, på dessa områden väl så insiktsfulla män sutto i denna kammare som nu, och då man inom denna kammare bestämt motsatte sig ett kringskärande och åtsnörande av det gemensamma omröstningsinstitutet. Bland de män med synnerligen gott öra i denna kammare, som då uttalade sig, är det särskilt tvenne, som jag erinrar mig, och som därvid gingo i första linjen. Dessa tvenne, vilka båda ha åtnjutit förtroendet att sättas på samma plats, där vår talman för närvarande sitter, och som från denna plats i årtal lett kammarens förhandlingar, sade bestämt sitt ord: vi skola icke gå fram den vägen, att vi i detta fall snävt begränsa de gemensamma omröstningarna. Jag kan också i detta hänseende hänvisa till vad vår på detta område främste statsrättslärare, Rydin,

*Ifrågasatt
gemensam om-
röstning rö-
rande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
tezeriing.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
gemensam om-
röstning rö-
rande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
tazering.
(Forts.)*

bestämt har hävdad, nämligen att så långt det gäller den allmänna bevillningen — och detsamma gäller då naturligtvis även inkomstskatten, så som den tillkommit — skall man gå fram på de gemensamma omröstningarnas väg, ty därmed står eller faller enligt hans mening hela författningen.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr Cavalli: Då jag nu går att än en gång yttra mig i denna fråga, så skall jag icke låta förleda mig till att följa den siste talaren på den väg han gick, då han förde diskussionen in på ett politiskt eller jag skulle snarare vilja säga ett partipolitiskt plan. Frågor av nu ifrågavarande beskaffenhet höra rakt icke till det området, och jag vill icke där följa den ärade talaren.

Jag håller mig således till den föreliggande saken. Det är en ren formsak, men en viktig sak, där det gäller att tolka grundlagarna i en grannlaga fråga, och man må beklaga till en början, att grundlagens ord icke äro nog tydliga att undanröjda tvivel och därav följande tvister i utskott och kamrar. Jag är ense med bevillningsutskottet därom, att allt som rör bevillningen och naturligtvis i följd därav inkomstskatten, faller under gemensam votering, men därifrån och till den slutsats, till vilken bevillningsutskottet nu kommit, är en lång väg. Jag vill i det avseendet understryka vad den förste ärade talaren och reservanterna inom utskottet här ha påpekat och som påpekades av mig vid diskussionen år 1913, nämligen att bevillningsutskottet har i förkortning återgivit ett prejudikat från år 1872 — åren 1872 och 1876 förekom egentligen samma fråga, det gällde ena gången järnvägars och den andra gången kanalers beskattning. Redogörelsen för 1872 års utskottsförslag har till följd av förkortningen blivit missvisande. Det utsåges icke fullständigt vad utskottet då föreslog. Bevillningsutskottet framlade en voteringsproposition och hemställde vidare att riksdagen ville i följd härav vidtaga vissa ändringar i de reglementariska bestämmelserna. Det är de uteslutna orden »i följd härav», vilka icke förekommo i redogörelsen år 1913 och icke heller nu, vilka så att säga äro konstitutiva.

Som den förste ärade talaren och jag tror även den siste ärade talaren påpekade, finns det flera vägar för bevillningsutskottet att gå i liknande fall. Utskottet kan vid framläggande av förslag till gemensam votering säga, att utskottet framdeles vill komma in med förslag om de reglementariska bestämmelserna, allt eftersom sådana behövas eller icke. Man kan vidare säga, att om den meningen segrar, så skola de bestämmelserna inflyta i förordningen; faller frågan, behövas däremot inga reglementariska bestämmelser. Det är alltså av vikt att fasthålla, att 1872 och 1876 års precedensfall, på vilka utskottet bygger sin bevisföring, icke lämna stöd för *den* tolkning, som här är gjord av bestämmelserna i grundlagen.

Det har framhållits, att en förutvarande ordförande i bevillningsutskottet kämpat för att allt som har karaktär av reglementariska bestämmelser skall undandragas de gemensamma voteringsrösterna, men att denna hans uppfattning icke blivit biträdd av kamrarna. Jag tror, att abstrakta uttalanden i dessa frågor böra ske med varsamhet. Det låter sig icke med våra grundlagars affattning i fråga om gemensam votering på förhand säga, att hela den förordningen hör icke dit eller hör dit, utan man får i varje särskilt fall fatta beslut allt efter vad saken verkligen rör. Men det får jag väl säga, att redan den omständigheten, att de reglementariska bestämmelserna förefinnas i en förordning, som har till titel, icke om bevillning eller inkomstskatt utan om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering, bör mana till varsamhet vid uppställandet av en gemensam voteringsproposition rörande dessa bestämmelser. Jag fäster uppmärksamheten på att om man vill draga den slutsats, som blir en konsekvens av den siste talarens anförande, nämligen att i stort sett allt som står i förordningen om taxeringsmyndigheterna faller under gemensam votering, kommer man till bra besynnerliga resultat. De av herrarna, som haft anledning att syssla med denna förordning, torde ha funnit, att där finnes en mängd bestämmelser, som rakt icke kunna falla under någon gemensam votering. Jag angav år 1913 några exempel, och jag kan nu nämna ännu ett. Antag, att här föreläge ett förslag, att Konungens befallningshavande, som nu utser en ledamot i taxeringsnämnden, skulle utse två ledamöter. Den ena kammaren bifaller och den andra avslår förslaget. Skulle det voteras gemensamt härom? Nej, och sådana exempel kunna framdragas många. Om man vågade generalisera, vore man frestad att förklara, att i fråga om bestämmelserna i förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering krävas båda kamrarnas samstämmade beslut, om så blir erforderligt efter sammanjämkning. Jag vågar icke göra ett sådant generellt uttalande, men jag vill framhålla, att den motsatta vägen, som här förordats, är vida farligare, vida betänkligare.

Jag är kanske skyldig att göra bevillningsutskottet den rättvisan, då jag kritiserat dess återopande av 1872 och 1876 års bevillningsutskotts förslag, att erkänna, att bevillningsutskottet här säger, att det förslag, varom kamrarna nu fattat skiljaktiga beslut, rör en bestämmelse av *väsentligen enahanda* natur, som i de nämnda fallen, d. v. s. bevillningsutskottet har alltså här gjort en viss reservation.

Nu slutar bevillningsutskottet sin framställning med att förklara, att utskottet finner det »vara av så mycket större betydelse, som den bestämmelse, varom fråga är, i likhet med föreskrifterna rörande uppgiftsskyldighet över huvud taget avser att tillvarata statens intresse att utfå den skatt, till vilken den är berättigad, och sålunda ingalunda bör betecknas såsom en reglementarisk bestämmelse utan betydelse för statens

*I frågasatt
gemensam om-
röstning rö-
rands skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
gemensam om-
röstning rö-
rande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

intäkt av inkomstskatten». Ja, det är si och så med den saken. Allting glömmes lätt här i världen, och det går fort att glömma, men att man så hastigt skulle glömma bort vad ett ärende innehåller, som behandlades för ett par veckor sedan, det är nästan för fort. Ty vad gäller frågan i realiteten? Jo, skattelagstiftningen stadgar, huru upplysningar skola skaffas om den skattskyldiges inkomst. De erhållas genom hans självdeklaration och taxeringsförordningen angiver i den mån den skattskyldiges uppgifter anses vara felaktiga, ofullständiga etc., sättet, på vilket taxeringsnämndens ordförande och kronoombudet hos prövningsnämnden skola förfara för att avkräva den skattskyldige ytterligare såsom erforderliga avsedda uppgifter, och av förordningen framgår, huru bör förfaras med tredskande eller mindre tillförlitliga deklaranter. Vad föreslås nu här? Jo, ett supplement av den innebörd, att beskattningsmyndigheternas funktionärer dessutom skola få vända sig till vissa penningeinträttningar för att få upplysningar om skattskyldigs hos dem innestående medel. Kan någon påstå, att detta verkligen är fråga om bevillningen? Nej, här är det verkligen fråga om en modus procedendi, om sättet att gå fram för att komma till den siffra, som skall bestämmas för den skattskyldige.

Det nu föreliggande förslaget drabbas dessutom av en invändning, som icke direkt berör skattelagstiftningens område, som gjorts av den förste ärade talaren och som år 1913 framfördes av en annan ledamot av kammaren, nämligen att om förslaget antages genom gemensam votering lagbestämmelser införas, varigenom förpliktelser åläggas den, som icke själv är skattskyldig.

På grund av vad jag anført, är det klart, att jag förenar mig med reservanterna och yrkar avslag å bevillningsutskottets hemställan om gemensam votering.

Herr H a m m a r s t r ö m: Den ärade talaren på Östgötabanken ingick icke närmare på de tre satser, jag framställt såsom grund för mitt yrkande, nämligen att utskottet icke kunnat uppvisa stöd för sin åsikt vare sig i grundlagens ordalydelse eller i konstitutionell praxis, samt att det är av vikt, att kammaren värnar om konstitutionens helgd i det hänseendet, att man icke utsträcker de gemensamma voteringsgarna utöver vad grundlagens anda och mening kräver. då ju grundlagen uppenbarligen betraktar dem såsom en nödfallsutväg. Detta tillåter jag mig till en början konstatera.

Vidare vill jag gent emot den ärade talaren säga, att jag icke i mitt förra anförande uttalade min personliga åsikt om 1872 års fall, huruvida det var grundlagsenligt eller icke. Jag endast konstaterade, att spørgsmålet huruvida bestämmelser angående beskattningsorten skola dragas under gemensam votering eller icke, torde få anses avgjort 1872 och 1876. I det avseendet får man anse dem såsom precedensfall men icke beträffande frågan, huruvida bestämmelser om uppgifter till taxeringsmyndigheterna skola vara föremål för gemen-

sam votering eller icke; och det är den senare frågan, som nu föreligger.

Den ärade talaren framhöll vidare, att de reglementariska föreskrifterna icke böra undantagas från gemensam votering. Däröfver kan det icke vara nödigt att nu i detta sammanhang uttala sig. Min åsikt därutinnan framgår nog av vad jag redan yttrat, men jag vill framhålla, att här icke är fråga om reglementariska föreskrifter utan om något, som, enligt vad den näst föregående talaren påpekade, har karaktär vida mer av lag än av reglementarisk föreskrift.

*Ifrågasatt
gemensam om-
röstning rö-
rande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
tazering.
(Forts.)*

Vidare framhöll den ärade talaren, att det icke vore skäl, att första kammaren motsatte sig den uppfattning av det grundlagsenliga i dessa frågor, som med styrka gjort sig gällande i andra kammaren. Därpå vill jag svara den ärade talaren med ett latinskt citat: »Amicus Plato, amicio veritas». Jag tror alla i denna kammare hålla på ett gott förhållande till medkammaren, men vida därutöver går omsorgen om grundlagens helgd.

Vad beträffar den statsrättsliga auktoritet, herr Bergström anförde, så är det ju sant, att professor Rydin framställt den i sina konsekvenser något betänkligen åsikten, att alla paragrafer i bevillningsstadgan skulle kunna göras till föremål för gemensam votering. Men då man framhåller detta, bör man också framhålla de skäl, varpå Rydin stöddes sin åsikt. Han säger nämligen i det hänseendet, att »hela författningen står eller faller med bevillningens fastställande och förnyande» samt »att avgörandet av frågan om ändring i den eller den paragrafen kan även betraktas såsom avgörande därav, huruvida bevillningsförordningen med den eller den lydelsen av samma § skall antagas». Denna uppfattning sammanhänger därmed, att på den tiden bevillningsförordningen eller bevillningsstadgan antogs i sin helhet av varje riksdag. Nu äger ett sådant förhållande icke rum, i fråga om bevillningsförordningen, lika litet som i fråga om inkomstskatteförordningen; så att detta så att säga rent mekaniska bevis torde numera icke äga någon beviskraft. För öfrigt kommer Rydin med sin uppfattning till det anmärkningsvärda resultatet, att många hithörande frågor icke skulle vara avgjorda i och med beslutet i den gemensamma voteringen, utan att Kungl. Maj:t sedermera skulle ha ifråga om de reglementariska föreskrifterna avgöranderätt och beträffande lagfrågor medbestämmanderätt. Det är en konsekvens, som nog, förmodar jag, skulle möta motsägelse inom riksdagen. Vidare vill jag påpeka en annan konsekvens av Rydins uppfattning. Skulle det vara så, att alla paragrafer i den gamla bevillningsstadgan skulle varit underkastade gemensam votering, då är det väl ganska underligt, att 1897 års riksdag utan att ett ord sades därom gick in på att stryka en massa paragrafer, som rörde uppbörd och avkortning, samt hänvisade dem till uppbördsreglementet, varigenom de undandrogos, icke blott de gemensamma voteringarna, utan varje riksdagens beslutanderätt.

Herr Karlsson, K. G.: Herr talman, mina herrar! Det har ju redan, särskilt av de båda talare, som tagit ståndpunkt mot att

*Ifrågasatt
gemensam om-
röstning rö-
rande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

gemensam votering i detta fall borde äga rum, framhållits, att föreskrifterna på detta område äro, såsom den förste ärade talaren uttryckte sig, svävande och svårtydda; och därom kunna vi väl vara eniga.

Den debatt, som pågår, innebär ju ett upprepande av vad som i detta ämne sagts vid många tidigare tillfällen. Att uppdrida några nya skäl torde väl knappast numera vara möjligt. Såsom här redan antytts, ha ju nämligen lärda och skarpsinniga män under årtal brutt sina hjärnor med att finna det rätta svaret på den frågan: när bör gemensam votering äga rum och när bör den icke äga rum? Olyckan är ju emellertid, att dessa lärda och skarpsinniga män kommit till olika resultat. Skäl ha anförts, synes det mig, för båda ståndpunkterna, som ingendera sidans anhängare kunnat helt och hållet underkänna, men enighet har aldrig kunnat nåts.

Beträffande denna fråga har ju första kammaren i regel intagit *en* ståndpunkt och andra kammaren *en annan*: första kammaren har i regel motsatt sig gemensam votering, under det andra kammaren påyrkat sådan. Då nu frågan senaste gången var före, d. v. s. vid 1913 års riksdag, tillät jag mig framhålla, att om man ville stödja sig på prejudikat, bör man se efter, huruvida vid något tillfälle kamrarna varit eniga om den tolkningen vid en sådan fråga som den nu föreliggande.

Jag anförde då, liksom den ärade talaren på Östgötabanken här gjort i dag, att för att komma till ett sådant tillfälle får man gå tillbaka till 1872 och 1876 års riksdagar, då man, särskilt vid 1872 års riksdag, efter ingående och utredande överläggningar i båda kamrarna stannade vid att anse att rörande den då föreliggande frågan gemensam votering borde äga rum. Det invändes 1913, liksom det gjorts här i dag, att den fråga, som förelåg 1872, icke var densamma, som nu föreligger, och däri får man ju giva dessa talare rätt; det var icke samma fråga. Såsom voteringspropositionen då var framställd, rörde sig dock verkligen den gemensamma votering, som då beslöts i denna kammare, såväl om beskattningsorten som om skyldigheten att lämna uppgifter till ledning vid taxering. Det må vara sant, att det rådde ett sådant sammanhang, att för den händelse man beslöt att godkänna förslaget om beskattningsorten, man även måste fatta ett därmed överensstämmande beslut angående de uppgifter, som skulle lämnas till ledning vid taxeringen; men jag vill erinra om, såsom för övrigt här redan gjorts, att mot vad som då föreslogs restes då precis samma invändningar som mot vad nu föreslagits, nämligen att det var fråga om reglementariska föreskrifter — så att den invändningen är ingalunda ny.

Nu har visserligen herr Hammarström sagt, att han icke ville påstå, att det nu vore fråga om en reglementarisk föreskrift, utan att det vore en föreskrift, som ägde lags natur och att på den grund gemensam votering om densamma icke borde kunna äga rum. Jag erinrar mig mycket livligt, när detta skäl under den överläggning, som fördes 1913, framställdes av herr Trygger. På mig verkade den närmast som en samlande paroll, att man skulle taga sig i akt.

Jag har svart att förstå värdet av det skälet. För min del vill jag gentemot detta framhålla, att vad det här rör sig om, är att bereda taxeringsmyndigheterna tillfälle utöva kontroll över lämnade uppgifter och därmed också att bereda staten ökad möjlighet att erhålla just det belopp, som riksdagen, genom den skatt den åtagit sig, avsett att staten skulle erhålla. Det är detta det rör sig om; och det är därför jag anser detta tal om tredje mans rätt som ett motskäl mot den gemensamma voteringen icke väga så synnerligen tungt.

*Ifrågasatt
gemensam om-
röstning rör-
ande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
taxering.*

(Forts.)

Jag vågar påstå, mina herrar, att, även om man beträffande den fråga, som förelåg 1872, vill giva dem rätt, som säga, att då rörde det sig om beskattningsorten, i varje fall den realfråga, som ligger bakom denna motion och det förslag, som bevillningsutskottet nu framlagt — och som givit anledning till att vi åter befinna oss inför spörsmålet om när gemensamma omröstningar skola äga rum — har mindre än frågan om beskattningsorten karaktär av enbart reglementarisk föreskrift. Sistnämnda fråga hade därtill, om vi vilja se till den reella sidan reell betydelse huvudsakligen ur kommunal skattesynpunkt, och likväl ansåg man sig 1872 böra rösta gemensamt om densamma. Här åter är det, såsom jag redan framhållit, fråga om en åtgärd, som avser att bereda staten tillfälle att få den inkomst, som riksdagen genom skatteförordningen avsett att staten skulle erhålla. Efter mitt förmenande rör det sig här om vad regeringsformen betecknar med orden »sättet för grundernas tillämpning». Med anledning av denna min uppfattning ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bergström: Herr talman! Den förste talaren framhöll i sitt andra anförande, att jag icke tagit upp de tre synpunkter, han anlagt på frågan, nämligen att den hemställan, bevillningsutskottet gjort, icke ägde stöd vare sig i grundlagens ordalydelse eller i konstitutionell praxis och att man borde se till att icke utsträcka dessa gemensamma omröstningar utöver de gränser, grundlagen uppdrager. Dessutom tillfogade han en erinran, att detta institut, gemensam omröstning, endast borde betraktas såsom en nödfallsutväg.

Om den ärade talaren behagar gå till bevillningsutskottets betänkande, skall han finna, att detta just avser att visa upp, att utskottets förslag äger stöd i konstitutionell praxis. Bevillningsutskottet har tillika framhållit, att det, efter dess mening, icke heller står i strid med grundlagarna, liksom reservanterna å sin sida blankt framhållit, att det står i strid med grundlagarna.

Vad beträffar, att den gemensamma omröstningen skulle vara en nödfallsutväg, kan man ju i viss mening säga, att det är så för den händelse kamrarna stanna i skiljaktiga beslut. Vi ha icke några andra vägar att då gå, ifall ett positivt beslut på dessa områden skall åstadkommas, än antingen sammanjämkningens väg — ibland kan man sammanjämka meningarna på det sättet, att den ena kammaren frånträder sitt beslut och biträder den andras — eller den gemen-

*Ifrågasatt
gemensam om-
röstning rö-
rande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
taxering.*

(Forts.)

samma omröstningens väg. Huruvida denna bör betraktas såsom en nödfallsutväg eller såsom en huvudväg, skall jag icke inlåta mig på. Erfarenheten har emellertid visat, att sammanjämkning användes mycket litet på det område, där vi nu befinna oss, utan man går i stället vanligen den andra vägen, den gemensamma omröstningens väg.

Den ärade talaren har uppfattat mitt yttrande så, att han ansåg, att jag förmenat, att allt vad reglementariska föreskrifter heter borde kunna gå till gemensam votering eller, såsom han kanske uttryckte det, att när man kommer till skiljaktiga beslut på det området, sådana föreskrifter icke borde undantagas från den gemensamma voteringen. Jag har icke egentligen närmare givit mig in på detta spörsmål; och jag vill erinra herr Cavalli om, att jag icke heller framhållit, att allt som rör taxeringsmyndigheter hör under gemensam omröstning. Jag har icke givit mig in på detta. Jag har däremot framhållit, att vad det här gäller att man skulle votera om, icke kunde betecknas såsom en reglementarisk föreskrift; och däri har jag fått rätt av den näst siste ärade talaren. Även han sade, fastän han betraktade det olika med mig, att detta icke är en reglementarisk föreskrift.

Herr Cavalli återigen är av den uppfattningen, att detta är en reglementarisk föreskrift. Därom vittnar redan hans yttrande vid 1913 års riksdag, då han också uppträdde i samma fråga och slutade sitt anförande med följande ord: »Här är det fråga *endast* om reglementariska bestämmelser, endast om vissa åtgärder, som administrativ myndighet eller beskattningsnämnd kan eller bör vidtaga för infordrande av uppgifter.»

Jag har däremot hävdad, att vad vi skulle gå till gemensam omröstning om är icke en reglementarisk föreskrift, utan det är efter mitt förmenande något, som måste karakteriseras såsom en bestämmelse, vilken likaväl som bestämmelser om beskattningsort kan hänföras till någon av de kategorier, som 71 § regeringsformen angiver såsom hörande till området för gemensamma voterings, nämligen »grunderna för någon beviljning, sättet för deras tillämpning eller beviljningens fördelning till utgörande». Det återfinnes där, efter mitt förmenande, under den mellersta kategorien. Ty vad gäller det här, mina herrar? Det gäller naturligtvis att inom den beskattningsram, som gällande skatteförordning uppdragit, åstadkomma en så rättvis beskattning som möjligt. Detta rör väl sättet för tillämpningen. För detta har motionären föreslagit ett medel, vilket beviljningsutskottet till viss del godtagit och därom framlagt förslag.

Herr Cavalli utträdde i sitt anförande, att jag skulle ha förflyttat denna fråga till ett partipolitiskt plan. Nej, mina herrar, jag erinrade i mitt första anförande därom, att man i medkammaren vid avgörandet av denna och därmed besläktade frågor fått bevittna att kammarens ledamöter allmänt, från den yttersta högern till den yttersta vänstern, ställt sig på den uppfattningen, att dylika frågor böra gå till gemensam votering. Där är det icke på något sätt föremål för partipolitik. Jag har för ingen del vädjat till att denna

fråga om gemensam omröstning eller icke här skulle avgöras på grund av partipolitiska skäl, utan snarare, herr Cavalli, har jag väddat till att man skulle göra motsatsen.

*I fråga om
gemensam om-
röstning rö-
rande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
taxering.*

(Forts.)

Herr Östberg, Johan: Denna debatt innebär ju ett upprepande av de skäl och motskäl, som förekommo vid 1913 års riksdag, men då bevillningsutskottets ordförande upprepat sin tolkning av 1872 och 1876 års riksdagars prejudikat, anser jag mig också böra erinra, att det dock gällde olika saker. Då var det fråga om skattskyldigheten. Ty skattskyldigheten är till sin storlek beroende av på vilken ort beskattningen sker, genom den med bevillningen följande kommunalskatten. Således, då voterade man om den enskildes skattskyldighet likaväl som om grunderna för bevillningen.

Här är det däremot fråga om uppgiftsskyldigheten och därtill en skyldighet för tredje man att lämna uppgifter för kontrollerande, säger man, av de skattepliktigas taxeringar. Det är således fullkomligt olika saker.

Nu kan man säga, såsom här blivit sagt, att alla bestämmelser eller åtminstone denna bestämmelse i taxeringsförfattningen avser, att kronan skall få ut just vad kronan skall ha, och således att taxeringen skall bli så tillförlitlig som möjligt, samt att då man voterar gemensamt om grunderna för inkomstskatten, man också bör votera gemensamt om de lagbestämmelser, som avse att kronan skall få ut vad kronan efter dessa grunder bör ha. Men på detta sätt kommer man hur långt som helst. Ty om *varje* bestämmelse kan man säga, att den har tillkommit för att kronan skall få vad kronan skall ha. Varje bestämmelse t. ex. om att taxeringsmännen skola inställa sig till taxeringsförrättningen syftar naturligtvis till att förrättningen skall försiggå i behörig ordning. Det är orimligt att draga ut sådana konsekvenser, som man här gjort på sina håll.

Det prejudikat, som finns, rör således skattskyldigheten, men här däremot är det fråga om uppgiftsskyldighet för utanför stående, och jag vidhåller den uppfattningen, att i detta fall gemensam votering icke bör äga rum.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende å föreliggande memorial vore yrkat, dels att den däri föreslagna voteringspropositionen skulle godkännas, dels ock att densamma skulle förkastas.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på voteringspropositionens förkastande vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som förkastar den av bevillningsutskottet i memorial nr 7 föreslagna voteringsproposition, röstar

*Ifrågasatt
gemensam om-
röstning rö-
rande skyldig-
het att lämna
uppgifter till
ledning vid
tazering.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes ifrågavarande voteringsproposition.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 44.

*Ang. förlägg-
ning av statens
lantbruks-
skolor till
lämpliga
kronoegen-
domar.*

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 27 sistlidne februari och den 2 innevarande mars bordlagda utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förläggning av statens lantbruksskolor till lämpliga kronoegendomar.

Uti en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 61, hade herr *Runefors* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta utreda och för riksdagen framlägga förslag angående förläggning av statens lantbruksskolor till lämpliga kronoegendomar.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på åberopade skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Österberg*: Jag har tagit mig friheten att begära ordet i frågan, därför att jag anser densamma vara av en synnerligt stor principiell betydelse och förmenar, att jordbruksutskottet borde hava tagit den mer välvilligt under skärskådande, än vad av utskottets betänkande framgår.

Herr *Runefors* framhåller i sin motion, att enligt hans åsikt om lantbruksskolorna för att kunna fylla sin uppgift böra hava sådan förläggning, att ändamålsenliga byggnader finnas tillgängliga »icke blott för gårdens eget behov utan även för skolans, och dessutom måste det finnas tillräckligt med undervisningsmateriel och maskiner, så att eleverna bliva satta i tillfälle att få en allsidig lantbruksutbildning. Vid skolorna måste därjämte utföras försök, som belysa olika spörsmål inom växtodlingen.» Sedermera påpekar han, hur det går, när inom ett visst län icke finnes möjlighet att skaffa lämplig lokal för en lantbruksskola, och anför såsom exempel Kalmar län. Där har man år 1911 fått nedlägga lantbruksskolan, och har densamma ännu icke kunnat återupprättas, vartill närmaste grunden, förmenar motionären, är den, att det icke varit möjligt att uppbringa någon lämplig egendom, på vilken skolan kunde placeras. Han

menar därför, att när förhållandena äro sådana, att den enskilde icke är i tillfälle att tillhandahålla sin egendom för inrättande av en lantbruksskola, skulle staten vara förpliktad att upplåta någon av sina egendomar för ifrågavarande ändamål. Han önskar på grund därav, att en skrivelse måtte avlåtas till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t skulle framlägga förslag angående förläggning av statens lantbruksskolor till lämpliga kronoegendomar.

Ang. förläggning av statens lantbruksskolor till lämpliga kronoegendomar.
(Forts.)

När nu utskottet går att yttra sig över motionärens förslag, säger utskottet bland annat, att »enligt utskottets mening det icke under alla förhållanden vore enbart fördelaktigt, om en skola av ifrågavarande slag alltjämt förbleve förlagd å samma egendom, utan tvärtom, för undervisningens ändamålsenliga bedrivande torde det vara av vikt, att skolan efter viss tids förlopp kunde förflyttas till annan egendom». Och beträffande förhållandena i Kalmar län säger utskottet, att därifrån icke förports något förslag till upprättande av ny sådan skola, och slutligen säger utskottet, att det icke heller finner annan anledning, som kunde föranleda detsamma att sysselsätta sig med förevarande motion.

Om man känner förhållandena med avseende å de svårigheter, som yppa sig, då det gäller att placera statens lantbruksskolor, eller att få till stånd lantbruksskolor eller *andra* för lantmannanäringens bedrivande erforderliga skolor, såsom lantmannaskolor av A- eller B-typen, så vet man väl att, såvida man är hänvisad enbart till den enskilda offervilligheten eller kanhända i undantagsfall till enskild vinningslystnad, yppa sig ganska stora svårigheter — i ett fall, såsom i Kalmar län, har det rent av varit omöjligt — att få lämpliga enskilda egendomar till dessa skolors förläggande. Jag kan av egen erfarenhet nämligen från Södermanlands län bedöma saken med avseende å lantbruksskolorna. I detta län var en sådan under många år förlagd till en egendom under Eriksbergs gods, men sedermera blev det fråga om skolans förflyttning, och det var icke små svårigheter, som uppstodo, till dess en enskild egendomsägare invid Strängnäs visade sig benägen att upplåta sin egendom. Ty det är en självklar sak, som gäller lika väl enskilde egendomsägare som kronan, att om en lantbruksskola skall förläggas till en viss egendom, måste givetvis finnas utöver de för egendomens bruk erforderliga hus, jämväl överskottshus, tillräckligt många och ändamålsenliga, för att bereda åtminstone eleverna bostäder och lärosalar samt andra utrymmen för skolans behov. Finnes icke en egendom, som är i dessa lyckliga omständigheter, är det givet, att en enskild icke lockas att taga skolan om hand, därför att det då är förenat med betydande byggnadskostnader. Även om det för honom ur andra synpunkter kunde vara förmånligt, är det i så fall förenat med så stora ekonomiska omkostnader, att han ryggat tillbaka därför. Blir det sedermera fråga om en kronoegendom, är det påtagligt att även där gäller

Ang. förlägg-
ning av statens
lantbruks-
skolor till
lämpliga
kronoegen-
domar.

(Forts.)

frågan, huruvida egendomen förfogar över lämpligt utrymme eller om där skulle bli nödvändigt att utföra nybyggnader. Under alla förhållanden är således skolans upprättande i icke oväsentlig mån, för att icke säga uteslutande, beroende på den omständigheten, huruvida det är möjligt att inom orten uppbringa någon egendom, som är lämplig att dit förlägga en lantbruks- eller lantmannaskola. Det lyckades i Södermanlands län, såsom sagt, att få lantbruksskolan förlagd till en egendom invid Strängnäs, beroende på egendomsägarens stora intresse därför och förmodligen även därpå, att en del överloppshus funnos därstädes, som kunde användas till skolan. Men då man kommer till frågan att förverkliga riksdagens beslut om lantmannaskolors inrättande och särskilt lantmannaskolor av B-typen, som äro avsedda att i stor omfattning bereda småfolkets ynglingar teoretisk och delvis även praktisk vägledning i jordbruksnäringen, har det visat sig, åtminstone i min provins, absolut omöjligt att på landsbygden uppbringa en för detta ändamål lämplig egendom. I den kungl. kungörelsen finns visserligen antytt, att om så önskas någon mindre kronoegendom för ändamålet kunde upplåtas; men vad nyttar en sådan hänvisning till, när det icke är möjligt att realisera densamma? Följden blir givetvis, såsom den i detta fall blev, att en av hushållningssällskapet och landstinget tillsatt kommitté med uppdrag att försöka organisera en lantmannaskola av B-typen, trots ivrig annonsering, trots personliga försök, icke inom hela länet kunde uppbringa en enskild egendomsägare, som var benägen att åtaga sig att på sin egendom hålla skolan. Vad som huvudsakligen gjorde, att detta icke var möjligt var, att på någon egendom icke fanns för ändamålet tillräckliga hus; men en annan anledning fanns även, nämligen att egendomsägaren själv kanhända icke kände sig kapabel att åtaga sig föreståndarskapet för skolan, eller han hade annat att göra och var därför icke benägen att åtaga sig ett sådant uppdrag. Resultatet blev emellertid, att man icke kunde uppbringa en enskild person villig att åtaga sig ifrågavarande lantmannaskola, och att få en kronoegendom, där man möjligtvis kunde tänka sig att bygga för ändamålet, visade sig också omöjligt. Huruvida det gjordes något allvarligt försök i denna riktning, vet jag icke, men jag vet, att kommitterade voro obenägna att indraga hushållningssällskapet och landstinget, som var för sig bidrogo till skolans upprättande, i vidlyftiga byggnadskostnader. Följden härav blir, att den första lantmannaskolan av B-typen, som inrättades i Södermanlands län, slutligen hamnade i staden Strängnäs. I Strängnäs fanns det en gammal utrymd skolhusbyggnad, som man icke fann lämplig till andra ändamål, men alldeles utmärkt för en skola för undervisning av ynglingar från landsbygden. Och följden blev, att efter mycket besvär fick man slutligen denna B-skola förlagd till Strängnäs. Om det nu skulle visa sig, som, jag är övertygad kommer att ske, att jämväl i den östra delen av detta län behov av en lantmannaskola av B-typen skulle göra sig gällande, bleve resultatet, att denna skola då finge förläggas i

Nyköping; och således skulle man få det nöjet att se två viktiga lantmannaskolor vara förlagda i var sin stad. Det får man väl säga vara åtminstone ganska kuriöst, även om det ur andra synpunkter kunde anses vara praktiskt särskilt med hänsyn till tillgången på ämneslärare, som kunna uppbringas i en stad, vilket ju naturligtvis är svårare på landsbygden.

I dessa dagar predikas vitt och brett om huru nödvändigt det är att uppmuntra jordbruksnäringen, huru nödvändigt det är, att vår jordbrukskultur utvecklas och huru viktigt det är för vårt folk, att födoämnesproduktionen till det yttersta uppdrives. Men i samma andedrag, som man predikar dessa vackra och nationella läror, har man ändå icke sinne för att, om det jordbrukande folket över huvud taget skall kunna komma till ökad utveckling av modernäringen, det i alla fall kräves kunskaper, icke endast kunskaper för ledarna för jordbruket, för de stora jordbrukarna, utan även kunskaper för de små, för arbetarna inom näringen, från torparna, småbrukarna och arbetarna. Jag menar, att under sådana förhållanden skulle det vara riktigt, att Kungl. Maj:ts uppmärksamhet fästes därpå, att inom landet ofta nog möta svårigheter att kunna uppbringa lokaler och egendomar för placering av lantbruks- och lantmannaskolor, så att Kungl. Maj:ts finge tillfälle att verkligen ännu en gång pröva, huruvida det icke kunde anses vara nyttigt och rent av nödvändigt, att det så fort som möjligt bleve så ordnat, att en del kronoegendomar inom landet här och var upplätes, och varför icke också bebyggdes, där så nödigt vore, för beredande av platser för jordbruks- och lantmannaskolor, dit jämväl de så kallade hus-hållsskolorna skulle kunna med fördel förläggas. Och jag för min del kan icke förstå annat än att, om man vill göra sig fri från allt för stor konservatism, det icke vore omöjligt att med avseende å för nu nämnda skolor nödiga kronoegendomar kunna ordna förhållandena så, att från sådana egendomar avsondrades torplägenheter och möjligen också en del inägor och försåldes, varemot själva egendomarnas kärna behölles såsom skolegendomar och utarrenderades eller sköttes under eget bruk efter omständigheterna. De genom försäljning av torpen och eventuellt av inägorna influtna medlen kunde användas för nybyggnader, som voro för dessa skolor behöfliga. På det sättet gjorde man en dubbel gärning, man beredde goda och ändamålsenliga lokaler åt skolorna, och man beredde också skolorna tillfälle att kunna på nära håll få taga del av, huru ett större gods skötes, på samma gång det genom försäljning av torpen och dessa torps ombildning till självständiga småbruk bleve möjligt att också på närmare håll stadera småbrukets rationella skötsel.

Det synes därför, att denna fråga, om man ser den ur den synpunkt jag här sökt utveckla, har en synnerligen vid omfattning. Och därför synes det mig, att det varit riktigare, om utskottet tillstyrkt motionen för att på det sättet bereda regeringen tillfälle att taga denna fråga under närmare omprövning. Och

Ang. förläggning av statens lantbrukskolor till lämpliga kronoegendomar.
(Forts.)

Ang. förlägg-
ning av statens
lantbruks-
skolor till
lämpliga
kronoegen-
domar.
(Forts.)

jag får säga, att jag finner det synnerligen beklagligt, om det skulle visa sig — såsom det visat sig i Kalmar län — att, därför att det icke varit möjligt att uppbringa någon lantegendom, för anläggande av en lantbruksskola, man icke skulle kunna få en sådan skola upprättad inom orten. Det är ändå först och främst så att, när man här i riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag anslår rätt betydande statsunderstöd för lantbruksundervisningen, man också bör se till, att dessa statsunderstöd må komma till verklig användning. Men det kan man givetvis icke göra, när det reser sig mot själva skolans förverkligande oöverstigliga svårigheter. Jag för min del finner därför, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen, och skall jag, herr talman, för min ringa del be att få yrka bifall till herr Runefors' förslag om en skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet .

Herr Ericsson, Aaby: Endast några få ord till bemötande av det synnerligen omfattande föredrag, som den senaste ärade talaren hållit.

Han beklagade sig över att utskottet icke prövat saken i hela dess omfattning. Nej, icke efter den ärade talarens mening, det är sant, men det berodde därpå, att ungefär mer än hälften av hans anförande rörde sig omkring en sak som motionen ej har nämnt ett ord om och som icke hör hit, nämligen lantmannaskolor. Dessa lyda under helt andra lagar och andra förordningar än lantbruksskolorna. Beträffande lantbruksskolorna vill jag i korthet säga, att de skola i hela landet vara nio stycken, av vilka det har lyckats att ordna åtta. Men dessa åtta skolor hava icke på långt när fulla antalet elever, utan flera av dem hava ett mindre antal elever, än de egentligen kunna och böra hava. Vid sådant förhållande kan man icke tala om att brist här föreligger och att det visat sig svårt att få lantbruksskolor förlagda på enskilda egendomar. Skulle de nu förläggas, såsom den ärade talaren vill och motionären vill, till kronoegendomar, skulle detta medföra betydande kostnader för statsverket, kostnader som hittills drabbat den enskilde, och jag är icke säker på att riksdagen skulle vara med därom. För övrigt får jag, under hänvisning till utskottets motivering, anhålla om avslag på motionen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med där- under framställda yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren, med avslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets den 27 nästlidne februari och den 2 innevarande mars bordlagda utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande bestämmelser för lån ur torvlånefonden;

nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ersättning åt torpare och lägenhetsinnehavare å kronopark för av älgar förorsakad skada;

nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ersättning till mindre jordbrukare i skogsbygder för å dem tillhörig gröda av älgar förorsakad skada;

nr 10, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avsöndringsinnehavares befriande från avgäld;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av vissa kronan tillhöriga områden till Malmbergets municipalsamhälle;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord; och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag, nr 20, till riksdagens förordnanden för kommitterade för tryckfrihetens vård.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om ändring av § 55 riksdagsordningen; ävensom

bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag till beskattning av nöjestillställningar.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 1,32 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
